

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Джурик Христини Богданівни**
«Фінанси територіальних громад»,
поданої на здобуття наукового ступеня **доктора філософії**
з галузі знань 07 «Управління і адміністрування»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми. Тема дисертації присвячена вирішенню наукового і прикладного завдання стосовно фінансів територіальних громад (ТГ) в Україні. Базовим елементом ефективної системи влади в Україні у процесі децентралізації є спроможні новостворені територіальні громади, в яких місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади. Фінансова децентралізація зробила незалежними місцеві бюджети від державного бюджету і створила можливості планування розвитку територій, можливості втілення реальних проектів. Держава здійснює фінансову підтримку шляхом надання територіальній громаді коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку територіальної громади. У цьому контексті, подане до рецензування дослідження є **актуальним**, своєчасним, бо правильне стратегічне формування і використання фінансів територіальних громад є однією з найбільш важливих та необхідних умов розвитку всіх напрямів національного господарства, а об'єктом дослідження є процеси формування фінансів територіальних громад.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Джурик Х.Б. виконана на кафедрі фінансів Національного університету «Львівська політехніка». Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напрямку кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка» «Діджиталізація публічних фінансів: науково-теоретичні концепти та практичний дискурс» (номер державної реєстрації 0121U110161) (акт впровадження від 22.06.2022р.). Дисертаційна робота виконана в межах тем

досліджень Національної металургійної академії України: «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (державний реєстраційний номер 0116U006782) (довідки № 196 від 05.11.2018 р. та № 137 від 12.05.2020 р.); розробки держбюджетної теми «Моделювання економічної поведінки та стратегії розвитку суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0116U008360).

Мета і завдання дослідження сформульовані методично грамотно з урахуванням відомостей, які були отримані іншими дослідниками і встановлених фактів, що дозволило дисертанту визначити пріоритетні напрями і нез'ясовані питання, а саме наукове обґрунтування теоретичних положень і методико-прикладних рекомендацій, щодо фінансів територіальних громад.

Основні наукові положення та висновки, підтверджені великою кількістю експериментальних досліджень і відповідають поставленим **завданням дослідження, а саме:** уточнити сутність поняття «територіальна громада» та обґрунтувати завдання фінансової діяльності територіальної громади; удосконалити типологію джерел фінансування діяльності територіальних громад; розробити механізм формування стратегії управління розвитком територіальних громад; удосконалити концептуальну модель формування стратегії фінансового розвитку територіальних громад; розвинути принципи побудови стратегії фінансового розвитку територіальної громади; згрупувати показники оцінювання ефективності діяльності територіальної громади та запропонувати показники, що стосуються участі територіальної громади в проектах співробітництва та міжнародних проектах.

Дисертантом обрано як **об'єкт дослідження**, процеси формування фінансів територіальних громад. Відповідно предметом дослідження дисертаційної роботи були теоретико-методичні та прикладні засади стосовно фінансів територіальних громад.

Методи дослідження: Для досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі, Джурик Х.Б. використовувала

наступні загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження: морфологічного аналізу, синтезу та групування – для деталізації понятійно-категорійного апарату (усі розділи дисертації), а саме, для обґрунтування сутності поняття «територіальна громада, структурно-логічного аналізу – для визначення послідовності дослідження та представлення отриманих результатів аналітичної частини дисертації, графічний – для наочного представлення результатів дослідження (усі розділи дисертації), абстрагування – для реформування фінансів територіальної громади в Україні, моделювання – для удосконалення концептуальної моделі формування стратегії фінансового розвитку територіальних громад, математичний метод та метод порівняння – для аналізування результатів фінансової діяльності територіальних громад розвинених країн світу та України, формування показників оцінювання ефективності діяльності територіальних громад.

Наукова новизна отриманих результатів.

- Джурик Х.Б. вперше розробила механізм формування стратегії управління розвитком ТГ, що включає завдання та інструменти цього механізму (SWOT-аналізу, формування соціального та інтелектуального капіталу тощо) і передбачає його реалізацію через участь в центрі інформаційної та навчальної підтримки управлінців територіальних громад, який забезпечуватиме зростання рівня фінансової автономності та спроможності територіальної громади;
- автором удосконалено концептуальну модель формування стратегії фінансового розвитку ТГ, яка, на відміну від існуючих, базується на сервіс-орієнтованому підході, який збільшує залученість громади до управління ТГ, підвищує якість наданих послуг та включає мету, принципи, підходи, методи, а також етапи та завдання формування стратегії фінансового розвитку ТГ;
- удосконалено типологію джерел фінансування діяльності територіальних громад, яка включає: бюджетні, кредитні, грантові, інвестиційні та інші джерела акумулювання фінансових ресурсів, та, на відміну від відомих, враховує усі сучасні види джерел фінансування як краудінвестинг, краудфандинг, р-2-р кредитування та фінансові ресурси, отримані в результаті

реалізації проєктів корпоративної соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, що функціонують на території громади, а також муніципальні облігації; набули подальшого розвитку:

- розвинуто показники оцінювання ефективності діяльності ТГ, які, відрізняються тим, що розподілені на три групи: загальні, дохідні, видаткові та включають запропоновані показники, що стосуються участі ТГ в проєктах співробітництва та міжнародних проєктах, а саме: обсяг залучених коштів за допомогою реалізації проєктів співробітництва на 1-го мешканця, кількість міжнародних програм та проєктів сприяння розвитку ТГ, питому вага працівників залучених до програм і проєктів з підвищення кваліфікації, показник залученості громади в діяльності ТГ;

- уточнено трактування поняття «територіальна громада» як окремої територіальної одиниці, яка об'єднує сукупність населення даної території та може автономно розвиватись, забезпечувати соціально-економічну стабільність шляхом ведення господарської діяльності та усі сфери життя громади, такі як освіта, наука, медицина, громадський порядок тощо. Обґрунтовано завдання фінансової діяльності ТГ, які виконуються через затвердження стратегій управління розвитком територіальної громади;

- розвинуто принципи побудови стратегії фінансового розвитку ТГ, що, на відміну від чинних, включають принцип відкритості, довіри, кваліфікації та компетентності, об'єктивності, оптимізації діяльності та прямого спілкування.

Перелічені результати характеризуються високим рівнем наукової новизни, що свідчить про здатність автора до проведення плідних наукових досліджень та про її належну ерудованість у всьому колі питань проведеного дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає у такому:

У рамках теми дисертаційного дослідження розроблені пропозиції щодо розвитку фінансів територіальних громад України можуть бути використані органами місцевої влади для вирішення одного з найгостріших фінансових і соціально-економічних питань сучасної України, а саме: побудови стратегій

ефективного фінансового і соціального розвитку територіальної громади. Положення і висновки дисертаційної роботи представляють практичні рекомендації для формування інструментарію стратегічного розвитку фінансів територіальних громад та оцінювання ефективності реалізації стратегії розвитку територіальних громад

Запропоновані практичні рекомендації до оцінювання фінансового стану територіальної громади дозволять ефективніше оцінювати стратегію фінансового розвитку ТГ. 3

Матеріали дисертаційної роботи використовуються у діяльності Жовківської територіальної громади при підготовці стратегії фінансового розвитку (довідка № 02-09/944 від 14.05.2021 р.), Куликівської територіальної громади при підготовці стратегії фінансового розвитку та заходів, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку громади (довідка № 01-08/622 від 22.03.2021 р.), Департаменту економічного розвитку Львівської міської ради при підготовці заходів, спрямованих на забезпечення збалансованого та інвестиційного розвитку міста (довідка № 23-вих-15332 від 02.03.2021 р.).

Особистий внесок здобувача.

Усі результати отримано здобувачем особисто або за безпосередньої участі. Дисертаційна робота є завершеним дослідженням, виконаним автором самостійно відповідно до програми спланованих, проведених і узагальнених досліджень. Дисертантом проведено пошук літературних джерел та аналіз літературних даних. Допомогу дисертанту у виконанні роботи співробітниками кафедри «Фінансів» Національного університету «Львівська політехніка» відзначено у спільних публікаціях .

Апробація результатів дисертації.

Матеріали дисертаційної роботи Джурик Х.Б. пройшли апробацію на наукових конференціях в Україні та за кордоном. Ключові наукові положення та одержані результати досліджень розглянуто та схвалено на таких міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: V ювілейна Міжнародна науково-практична конференція «Механізми, стратегії, моделі та технології

управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика» (м. Хмельницький, 5-7 жовтня 2018 р.); XII Міжнародна науково-практична конференція «Маркетинг і логістика в системі менеджменту» (Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, 25 жовтня 2018 р.); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці (ДДАЕУ, м. Дніпро, 21-22 березня 2019 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Управління ризиками у фінансовому секторі» (Навчально-науковий Інститут економіки і менеджменту НУ «Львівська політехніка», м. Львів, 6 грудня 2019 року); 1st International scientific and practical conference «Innovative development of science and education» (Греція, 29 березня 2020 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» (ВНТУ, м. Вінниця, 12 березня 2021 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку і права» (Полтава, 3 лютого 2022 р.).

Мова і стиль роботи. Матеріал роботи викладений логічно, представлений достатньою мірою і написаний гарною українською мовою з використанням сучасної наукової термінології. Викладення матеріалу відповідає вимогам до наукових праць, а зміст роботи висвітлює основні результати наукових досліджень. Суттєвих зауважень щодо пропущених орфографічних та друкарських помилок немає.

Публікації. За темою дисертації опубліковано 17 наукових праць, серед яких 3 монографії (з них 1 одноосібна), 5 статей у наукових фахових виданнях України, 4 з яких включено до міжнародних наукометричних баз, 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав, 1 з яких включено до наукометричної бази Web of Science, 7 тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг опублікованих праць – 6,81 друк. арк., з них особисто автору належить 5,97 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 165 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 39 рисунків, список використаних джерел із 152 найменувань та 8 додатків.

Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення.

1. У Розділі 2 автор аналізує діяльність ТГ в Україні та у Львівській області, а також наголошує на ефективності різних міжнародних програм, що так чи інакше стосуються територіальних громад та допомагають їм у процесі децентралізації. Цікавим моментом було б представлення розрахунків за запропонованою моделлю саме для Львівської територіальної громади, наприклад, та громад, які беруть участь в таких програмах.

2. Рис.3.5. – серед принципів побудови стратегії фінансового розвитку ТГ не враховано принцип гнучкості, який був би доцільним враховуючи сьогоденне мінливе середовище з метою оперативності здійснення ефективних кроків.

3. Дискусію викликає підпорядкування та джерела фінансування запропонованого Центру інформаційної та навчальної підтримки управлінців територіальних громад. Доцільно було б роботі більш детально обґрунтувати ці моменти (рис. 3.2).

4. Так, у дисертаційному дослідженні у п.3.3 автор запропонувала показники оцінювання ефективності діяльності ТГ, проте не адаптувала в роботі конкретної територіальної громади.

5. У подальшому потребує уточнення сформована стратегія фінансового розвитку територіальної громади в умовах невизначеності, мінливого, тобто кризового середовища.

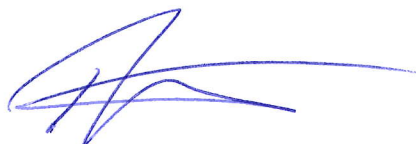
Вказані зауваження не знижують загальний рівень поданої дисертаційної роботи. Дисертанткою отримані значні за науковою цінністю результати. Це дає можливість оцінити дисертаційну роботу як цілісну, закінчену та актуальну наукову працю.

ВИСНОВКИ:

Дисертаційна робота Джурик Христини Богданівни на тему: «*Фінанси територіальних громад*», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування має високий рівень актуальності, логічність, послідовність та обґрунтованість, які відображені в опублікованих наукових працях.

Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», вимогам освітньо-наукової програми, яку успішно завершив здобувач, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а дисертантка, **Джурик Христина Богданівна** заслуговує на присудження їй наукового ступеня **доктора філософії** за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування (галузь знань 07 – управління і адміністрування).

Рецензент
доцент кафедри маркетингу і логістики
Національного університету
«Львівська політехніка»,
к.е.н., доцент

Глинський Н.Ю.

Підпис к.е.н., доцента Глинського Н.Ю. засвідчую

Вчений секретар Національного університету
«Львівська політехніка»
к.т.н., доц.

Брилинський Р.Б.